

Mat, Miljø og Utvikling

**U-hjelpens historie ved
Norges landbrukshøgskole**

1964 – 1990

Av
Ola Syrstad

Noragric Report No. 17
September 2003

**Noragric
Agricultural University of Norway**

Noragric is the Centre for International Environment and Development Studies at the Agricultural University of Norway (NLH). Noragric's activities include research, education and assignments, focusing particularly, but not exclusively, on developing countries and countries with economies in transition. Besides Noragric's role as the international gateway for NLH, Noragric also acts on behalf of the Norwegian College of Veterinary Medicine (NVH) and of Norwegian Agricultural Research International (NARI), which form alliances with NLH.

Noragric Reports present findings from various studies and assignments, including programme appraisals and evaluations.

The findings, interpretations and conclusions expressed in this publication are entirely those of the author(s) and cannot be attributed directly to the Centre for International Environment and Development Studies (Noragric/NLH).

Syrstad, Ola. Mat, Miljø og Utvikling, U-hjelpens historie ved Norges landbrukshøgskole.
Noragric Report No. 17 (September, 2003)
Noragric, Centre for International Environment and Development Studies
Agricultural University of Norway (NLH)
P.O. Box 5003
N-1432 Ås
Norway
Tel.: +47 64 94 99 50
Fax: +47 64 94 07 60
Internet: <http://www.nlh.no/noragric>

ISSN: 1502-8127

Photo credits: J.B. Aune, I. Bryceson, P. Wisborg
Cover design: Spekter Reklamebyrå as, Ås
Printed at: Rotator, Ås

INNHOOLD

FORORD	1
INNLEDNING	3
ADMINISTRASJON OG ORGANISERING	4
Utvalg for internasjonalt utviklingsarbeid	4
U-hjelpskonsulent/u-hjelpskontor	5
Oland-utvalget	6
NORAD-NLH-utvalget	8
Norsk senter for internasjonal landbruksutvikling – NORAGRIC	10
UNDERVISNING, UTDANNING	12
Nytt kurs ved NLH: Landbruk i utviklingsland	12
Nordisk kurs i u-landsskogbruk	12
Utvida kurstilbud i u-landsfag	13
Hovedoppgaver på grunnlag av feltarbeid i u-land	13
Kurs for fredskorpsdeltakere	13
Studenter fra utviklingsland på det ordinære NLH-studiet	14
Skogbruksundervisning i Øst-Afrika	14
M.Sc.-program i samarbeid med Sokoine University of Agriculture	14
<i>Skogbruk</i>	14
<i>Husdyrbruk</i>	17
<i>Jordfag</i>	18
Kurs for laboratorieteknikere	19
M.Sc.-program i naturforvaltning ved NLH	19
Lic.agric.-graden	20
Dr. scient.-graden	21
Studieopphold ved NLH for studenter registrert for doktorgrad i heimlandet	21
FORSKNING OG UTVIKLING	22
Skogforskning i Øst-Afrika	22
Jordkartlegging i Zambia	22
Grovfôrprosjektet	22
Fjørfeoppsjakt i Egypt	23
Tomatdyrking i Egypt	23
Silikater i Øst-Afrika	23
Jord- og plantekultur i regnrike områder i Zambia	24

Mjølkeproduksjon i Tanzania	25
Samarbeid mellom SUA og NLH om skogforskning	25
SSE-programmet	25
Genetisk forbedring av tilapia	26
Forskning som en del av gradsstudier	26
SEMINARER, SYMPOSIER ETC.	27
U-hjelpsseminar 3. - 4. april 1965	27
Foredragsmøter 1965-67	27
Seminar om verdens matvaresituasjon 11. - 12. februar 1975	27
U-landsseminar 10. - 12. oktober 1979	28
Symposium om bærekraftig landbruksproduksjon 4. - 7. september 1989	28
KONKLUSJON	28
KILDER	29

FORORD

Landbruksstøtte har vært en viktig del av den norske u-hjelpen siden starten for over 50 år siden. Dessverre har ikke den afrikanske bonden blitt særlig mindre fattig i denne perioden. Fortsatt bor tre av fire fattige i u-landene på landsbygda og er avhengig av landbruket for å overleve. Mange enkeltpersoner fra NLH har vært aktive i u-landssammenheng. Edvard Nordrum var blant de første som reiste ut i 1961 som landbruksekspert for å arbeide for Kirkens Nødhjelp i Nigeria på et distriktsutviklingsprosjekt.

Mange dyktige og idealistiske enkeltpersoner fra NLH har senere arbeidet i u-hjelpssammenheng for kortere og lengre perioder. Disse enkeltpersonene har preget den institusjonelle satsingen på u-hjelpsarbeid som NLH har stått for. Ledelsen ved NLH har helt siden tidlig på 60-tallet prioritert utviklings spørsmål og internasjonale utfordringer. Det har vært en bevisst satsing på å utvikle kompetanse og bygge opp et sterkt fagmiljø innen landbruks- og distriktsutvikling. Utgangspunktet har vært ønske om å bidra til en bedre verden, troen på at landbruket har en viktig rolle å spille når det gjelder å redusere fattigdommen, og en god porsjon eventyrlyst. NLH har opp igjennom årene prioritert store beløp av midler bevilget av landbruksdepartementet og utdanningsdepartementet til denne satsingen.

I 1964 bestemte NLH seg for å institusjonalisere høyskolens u-hjelpsengasjement. Da 40-årsjubileet for dette initiativet nærmet seg, bestemte Noragric (NLHs senter for internasjonale miljø og utviklingsstudier) at det var på tide å dokumentere NLHs rolle i u-hjelpssammenheng. Hensikten med historien er først å fremst å dokumentere hva som har skjedd på NLH i løpet av de siste 40 årene når det gjelder u-landsrettet virksomhet. Beskrive hvordan det hele startet med Utvalget for internasjonal utviklingsarbeid i 1964 og til i dag hvor Noragric utgjør et sterkt og anerkjent akademisk fagmiljø innen internasjonale utviklingsstudier.

U-hjelpsengasjementet ved NLH har gått igjennom ulike faser. I starten var innsatsen preget av den grønne revolusjon og produksjonsøkningstenking. De tradisjonelle landbruksfagene skogbruk, jordfag, plantefag og husdyrfag dominerte innsatsen. På 80-tallet og utover var det miljøspørsmål som stod i fokus i tillegg til landbruksfagene. Brundtlandskommisjonens tenking rundt bærekraftig utvikling og sammenhengen mellom fattigdom og miljø påvirket NLHs u-hjelpsaktiviteter. Bærekraftig bruk av naturressursene stod i sentrum. På 90-tallet gjorde fattigdomsfokuset sitt inntog for fullt sammen med rettighetstenkingen og Noragric fikk det akademiske ansvaret for fagfeltet internasjonale utviklingsstudier. Ved tusenårsskiftet kom millenniumsmålene som befestet målsettingen om å halvere fattigdommen og sulten i verden.

Ved 40-årsjubileumet for starten på NLHs u-hjelpsengasjement kan NLH sies å ha sterke utviklingsrelevante fagmiljøer innen alle de tre hovedområdene landbruksfag, miljøfag og fattigdomsfag. NLHs styrke er på mange måter evnen til å integrere disse tre fagfeltene i en tverrfaglig og helhetlig tilnærming for å løse konkrete problemer som fattige mennesker og land står overfor. Internasjonale utviklingsstudier på NLH i dag omfatter i tillegg til landbruk og miljø områder som

globalisering og marginalisering, politikk, handel og næringsutvikling, levekår og inntektsmuligheter, rettigheter i forhold til jord, vann & mat, kjønnsproblemer, fattigdom og konflikt.

NLHs hovedvisjon for dagens innsats på den internasjonale utviklingsarenaen er å bidra til å bygge kapasitet og kritisk masse gjennom universitetssamarbeid med søsterinstitusjoner i Sør. Kapasitet og kritisk masse som kan fungere som en kraft i samfunnsutviklingen og gjøre sitt til å redusere sult og fattigdom samt bedre velferden for folk flest.

Ruth Haug
Avd. direktør Noragric, NLH

INNLEDNING

I over 150 år har norske misjonærer bidratt til utvikling blant fattige folkegrupper i Afrika og Asia, bl.a. gjennom etablering og drift av skoler og helseinstitusjoner. Utviklingshjelp i offentlig regi er derimot et tiltak som først kom i gang i tida etter den andre verdenskrigen.

Også de første åra etter krigen var temaet lite aktuelt. Etter vestlig målestokk var Norge sjøl et fattig land, som tok imot økonomisk og teknisk hjelp fra andre land, i første rekke USA (Marshallhjelpen). Alle tilgjengelige ressurser ble satt inn for å bygge opp landet etter skadene under krigen og til å skaffe boliger og arbeidsplasser til fem nye årsklasser.

Det første offentlige tiltak som hadde som formål å yte bistand til enda fattigere land, var India-hjelpen, som ble vedtatt i 1952 og kom i gang året etterpå. I 1962 ble Norsk Utviklingshjelp etablert som et eget organ innafor Utenriksdepartementet. Men allerede i 1961 hadde Kirkens Nødhjelp satt i gang et stort utviklingsprosjekt i Abakaliki, Nigeria. Til dette prosjektet var det rekruttert flere personer med landbruksbakgrunn, bl.a. to NLH-kandidater. Omtrent samtidig ble to andre kandidater fra NLH engasjert av Det Norske Misjonselskap til å lede oppbygginga av en jordbruksskole på Madagaskar.

På denne tida tok det også til å komme enkelte studenter fra afrikanske og asiatiske land for å studere ved NLH. Og i 1963 fikk en NLH-professor et krevende internasjonalt oppdrag: Å være rådgiver for regjeringen i Pakistan. Dette viste at kompetanse på de fagområda som NLH omfatter, ville bli etterspurt i bistandsarbeidet. Tida var moden for å drøfte hvordan NLH kunne bidra til å dekke dette behovet best mulig. Sia har omfanget av denne virksomheten auka år for år og er nå et av de store aktivitetsområdene ved NLH.

ADMINISTRASJON OG ORGANISERING

Utvalg for internasjonalt utviklingsarbeid

I 1964 satte professorutvalget ved Norges landbrukshøgskole ned et utvalg som fikk i oppdrag å komme med forslag til retningslinjer for høgskolens engasjement i internasjonalt utviklingsarbeid. Dette var det første tiltaket fra høgskolen som institusjon og førte til at det ble oppretta et eget utvalg for internasjonalt utviklingsarbeid ved høgskolen. Statutter ble vedtatt i kollegiets møte 26. november 1964.

Utvalgets formål er følgende:

- a) Fremme Norges landbrukshøgskoles innsats når det gjelder hjelp til å løse utviklingslandenes problemer innen de fagområder Norges landbrukshøgskole representerer
- b) Vurdere hvorledes Norges landbrukshøgskole til enhver tid best kan utnyttede ressurser som står til dens disposisjon for internasjonalt utviklingsarbeid og fremme forslag overfor professorutvalget om utnytting av slike ressurser.
- c) Utforme praktiske ordninger med vikartjeneste for personale ved Norges landbrukshøgskole som får oppdrag vedrørende internasjonalt utviklingsarbeid, og fremme forslag om slike ordninger overfor professorutvalget.
- d) Ta initiativet til at opplysninger og materiell vedrørende spørsmål om internasjonalt utviklingsarbeid gjøres tilgjengelig for personalet og studenter ved Norges landbrukshøgskole (inkl. frie institusjoner).
- e) Arrangere møter og seminarer beregnet på studenter, kandidater og evt. andre personer som ønsket nærmere orientering om internasjonalt utviklingsarbeid.
- f) Utvalget skal holde kontakt med nasjonale og internasjonale organisasjoner og institusjoner som arbeider med internasjonale utviklingsarbeid. Når det er formålstjenlig kan utvalget etter fullmakt fra professorutvalget representere Norges landbrukshøgskole i saker som faller inn under dets mandat.

Utvalgets sammensetning:

Utvalget skal bestå av 4 personer oppnevnt av kollegiet etter forslag fra valgkomiteen, 1 fra vit. tjenestemenn, 1 fra Studentsamfunnet og Studentsamskipnadens internasjonale viseformann (alle med personlige varamenn). Funksjonstid for de 6 førstnevnte er normalt 3 år.

Medlemmer av utvalget:

Oppnevnt av kollegiet:

Professor O. Aresvik, varamann professor G. Hygen
Professor O. Børset, varamann professor H. K. Seip
Professor G. Lindeberg, varamann professor A. Persson
Professor J. Låg, varamann professor H. Hvidsten

Oppnevnt av Foreningen for vitenskapelige tjenestemenn:

Høgskolelektor A. Stabursvik, varamann amanuensis H. Solli

Oppnevnt at Studentsamfunnet:

Skogbruksstudent K. Løvenskiold, seinere skogbruksstudent H. Øy
Studentsamfunnets internasjonale viseformann:

Skogbruksstudent O. Aalde

Utvalget konstituerte seg med G. Lindeberg som formann og A. Stabursvik som sekretær.

Møteprotokollen for den første tida tyder på at storparten av virksomheten har foregått i arbeidsutvalget. Blant de sakene som ble drøfta, var et brev fra Institutt for skogskjøtsel v/professor Børset til Norsk Utviklingshjelp (via NLH) med søknad om økonomisk støtte til en stipendiatstilling i utviklingsspørsmål. Utvalget støtta søknaden, men NLH ønska at en eventuell stipendiat skulle være tilknytta sentraladministrasjonen.

I den neste perioden tok utvalget opp bl.a. spørsmålet om høgskolens forhold til internasjonalt utviklingsarbeid til mer prinsipiell drøfting. Utvalget foreslo at "arbeid med u-landsprosjekter i fremtiden blir akseptert som en normal del av Høgskolens virksomhet" (protokoll fra møte 30.05.68). En henvendelse fra professorutvalget om behovet for et undervisningstilbud (spesialforelesninger og språkundervisning) til studenter som ønsker å kvalifisere seg for arbeid i u-land ble også drøfta. En nærmere kontakt med Norsk Utviklingshjelp ble etterlyst. Forespørsler om studieplass, noe det etter hvert ble mange av, ble oversendt til fagmiljøene (instituttene).

U-hjelpskonsulent/u-hjelpskontor

I sitt møte 11. mars 1968 drøfta Utvalget for internasjonalt utviklingsarbeid et forslag satt fram av formannen, professor Hygen, om å opprette et kontor for utviklingshjelp i tilknytning til høgskolens administrasjon. Det ble understreket at oppretting av nye ordinære stillinger var en besværlig sak, og tanken om en virksomhet under medvirkning av Norsk Utviklingshjelp (NU) ble satt fram. Et forslag i tråd med dette ble støtta av Norsk Utviklingshjelp, men avvist av Finansdepartementet (jfr. ref. fra utvalgets møte 26. sept. 1968).

Forhandlingene fortsatte imidlertid, og resulterte i en samarbeidsavtale der NU, som nå var blitt Direktoratet for utviklingshjelp - NORAD, ga tilsagn om en årlig godtgjørelse på kr. 60.000 i tre år til dekning av høgskolens utgifter i forbindelse med gjennomføring av avtalen (vedtatt i styremøte i NORAD 6. mars 1970). Som motytelse skulle NLH bl.a. la seg representere i direktoratets landbruksfaglige utvalg og medvirke ved rekruttering av personell til faglige oppdrag i u-land.

Støtten fra NORAD gjorde det mulig å opprette en stilling som u-hjelpskonsulent ved NLH. Instruks/arbeidsoppgaver for stillinga (udatert notat):

Konsulenten skal:

- 1) Være sekretær for Utvalget for internasjonalt utviklingsarbeid.
- 2) Medvirke til arrangement av seminarer og kurser om U-landsproblemer for studenter og tjenestemenn ved NLH og de øvrige institusjoner i høgskoleområdet.
- 3) Drive informasjonsvirksomhet ved NLH om U-landsproblemer, dels ved å besvare innkomne forespørsler, dels ved å delta i aktiv informasjonsvirksomhet.
- 4) I samarbeid med Hovedbiblioteket søke å få opparbeidet et spesialbibliotek for litteratur om U-landsspørsmål, særlig på det landbruksfaglige område.
- 5) Holde kontakt med landbruksfolk som er eller har vært engasjert i U-landstjeneste, og registrere deres erfaringer på en slik måte at de blir tilgjengelige for andre som måtte ha bruk for dem.

- 6) Formidle og eventuelt selv utføre konsulentoppdrag for Norsk Utviklingshjelp på det landbruksfaglige område, f. eks. i forbindelse med planlegging og gjennomføring av landbruksprosjekter, og ved personalekruttering.
- 7) Formidle og varetta kontakt mellom norske landbruksinstitusjoner og -organisasjoner, og tilsvarende institusjoner og organisasjoner i utviklingsland etter oppdrag fra Norsk Utviklingshjelp.
- 8) Etter nærmere avtale bearbeide det rapportmateriale som kommer inn til Norsk Utviklingshjelp vedrørende landbrukstiltak og fremstille erfaringene i oversiktlig form.
- 9) Bistå Norsk Utviklingshjelp med informasjonsoppdrag av forskjellig art, både med å skaffe materiale fra U-landsarbeidet og med å bringe opplysninger og forespørsler av enhver art fram til de rette instanser innenfor landbruksetaten.

Sivilagronom og veterinær Edvard Nordrum ble tilsatt i stillinga. I tillegg til god og relevant utdanning hadde han også erfaring fra U-hjelpsarbeid. Nordrum begynte i stillinga den 10. august 1970. Samme dag fikk han en muntlig instruks fra høgskolens direktør, Johan Teigland (gjengitt i et håndskrevet notat av Nordrum).

Oland-utvalget

I mai 1973 vedtok NORAD, etter drøfting med NLH, å engasjere en høgt kvalifisert fagperson til støtte for stipendiatvirksomheten ved høgskolen.

Disse oppgavene ble nevnt:

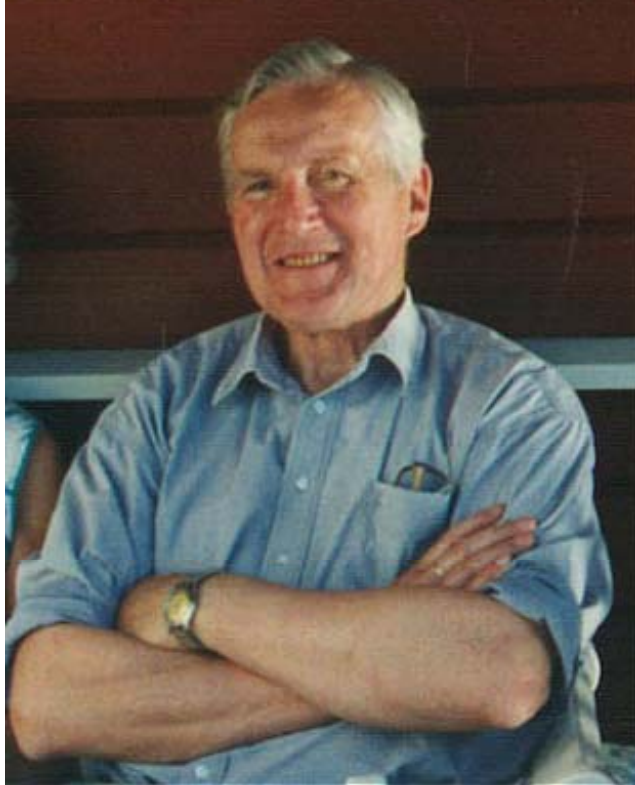
- å koordinere stipendiatenes forskningsoppgaver;
- å utarbeide studieplaner og tilrettelegge feltundersøkelser;
- å undervise i de fag den faglige leder behersker;
- å utarbeide forslag til framtidige kurs;
- å utarbeide forslag til retningslinjer for NLH's framtidige engasjement innen u-landsarbeidet

Kristian Oland, som et par år hadde vært engasjert av NORAD til et oppdrag ved Makerere-universitetet, Uganda, men som var kalt heim på grunn av den politiske situasjonen i landet, ble stilt til disposisjon for NLH for ett år fra sommeren 1973. Oland var hagebrukskandidat og dr. agric. fra NLH.

I arbeidet med å utarbeide forslag til retningslinjer for NLH's framtidige u-landsengasjement hadde Oland støtte av et PU-oppnevnt utvalg (Oland-utvalget). I utvalgets innstilling ("Høgskolens langsiktige engasjement i internasjonalt landbruk") ble det bl.a. foreslått at høgskolen skulle få et fast organ for internasjonalt landbruk.

Edvard Nordrum

Edvard Nordrum var den første NLH-ansatte som hadde internasjonal landbruksutvikling som sin spesielle arbeidsoppgave. Han var født 17. mars 1925 i Ringebu. I 1947-48 gjennomgikk han Klonas landbruksskole og var deretter kontrollassistent ei kort tid. I 1951 tok han



eksamen artium og ble samme år tatt opp som student ved Norges landbrukshøgskole. Han ble uteksaminert fra Jordbruksavdelingen ved NLH i 1954. Deretter begynte han å studere ved Norges veterinærhøgskole, og i 1960 var han ferdig veterinær (cand. med. vet.). Under studietida på NVH var han medarbeider i et landbrukstidsskrift, og fortsatte der ei tid etter avslutta studium.

I 1961 satte Kirkens Nødhjelp i gang et stort distriktsutviklingsprosjekt i Abakaliki, Nigeria. Dette var det første norske u-landsprosjektet der landbruk var hovedsaken.

Edvard Nordrum var en av de første som ble engasjert til gjennomføring av prosjektet og fikk en krevende oppgave i et prosjekt som arbeidet under vanskelige ytre forhold.

Da engasjementet i Abakaliki var avslutta i 1964, ble Edvard Nordrum forsker ved Institutt for husdyrernæring og fôringslære. I 1970 ble han tilsatt i den nyopprettede stillinga som u-hjelpskonsulent ved NLH. Her arbeidet han til 1976, da han gikk over i stilling som personalsjef i Kirkens Nødhjelp. I 1994 gikk han av med pensjon, men fortsatte som ulønna medarbeider når det var bruk for ham.

I tida som pensjonist arbeidet Nordrum med manuskriptet til ei bok om en av sine medarbeidere i Sudan, biskop Paride. Da han døde i 2002, var manuskriptet nesten ferdig. Etter hans død ble arbeidet fullført av datteren Siv Nordrum, og i desember 2002 kom boka ut.

Som oppgaver for dette organet ble nevnt arbeidet med:

- 1) Høgskolens kurstilbud for norske studerende med tanke på motivering og tilegnelse av grunnleggende kunnskaper for internasjonalt utviklingsarbeid.
- 2) Stipendiatprogrammer i samarbeid med universiteter i utviklingsland med sikte på raskt å dekke veldefinerte behov for personale med kvalifikasjoner ut over første universitetsgrad.
- 3) Internasjonalisering av forskningsprosjekter som er i gang ved Høgskolen.

- 4) Forskning med sikte på effektivisering av bistanden til utvikling av landbruket og for å unngå uheldige sidevirkninger av utviklingstiltak.
- 5) Personale for utviklingsprosjekter, inklusive oppbygging av en stab av personale med erfaring fra utviklingsland.
- 6) Støtte til oppbygging av institusjoner med et akademisk tilsnitt i utviklingsområdene.
- 7)

Det ble foreslått at virksomheten skulle etableres gjennom en samarbeidsavtale med NORAD.

Innstillingen fra dette utvalget forelå i september 1974. Den ble lagt fram for høgskolens utvalg for internasjonal landbruksutvikling og deretter for PU og kollegiet, som sa seg prinsipielt enig i de synspunktene som var kommet til uttrykk i innstillingen, men pekte på at de ville stille store krav til ressurser.

NORAD-NLH-utvalget

Oland-utvalgets innstilling ble også sendt til NORAD. På grunnlag av innstillingen ble det i januar 1977 inngått en ny og mer omfattende avtale mellom NORAD og NLH. Formålet med avtalen var å bidra til å styrke landbruksnæringa i utviklingsland og fremme den sosiale og økonomiske utviklinga på landsbygda gjennom forskning og undervisning.

I kontrakten ble NLH sin rolle beskrevet slik:

- Rådgivning i forbindelse med stipendiatvirksomhet, personellbistand og finansiell bistand til prosjekter og programmer innen landbrukssektoren i utviklingsland.
- Opplegg og gjennomføring av kurser, personellutviklingsprogrammer, seminarer o.l. for personell fra utviklingsland.
- Rekruttering og eventuell opplæring av norsk personell for tjeneste i utviklingsland.
- Utredningsarbeid, evaluering og forskning i forbindelse med planlagt og igangværende virksomhet.”

For å styrke og koordinere samarbeidet mellom NORAD og NLH ble det opprettet et kontaktutvalg på fem medlemmer. Formann og to medlemmer skulle oppnevnes av NLH, de øvrige to medlemmer av NORAD. Utvalget skulle drøfte omfang og sammensetning av NORAD's stipendiatprogrammer, utarbeide budsjettforslag og ellers møte når noen av medlemmene ønsket det.

Det u-hjelpskontoret som tidligere var opprettet ved NLH, gikk nå over til å bli NORAD-NLH-kontoret. Det ble bemannet med en faglig leder (i halv stilling), en konsulent og en kontorfullmektig (to i halv stilling hver).

Som faglig leder ble engasjert Oddvar Aresvik. Han var landbrukskandidat fra NLH 1942 og studerte deretter sosialøkonomi ved Universet i Oslo, der han ble cand. økon. i 1949. I 1951 ble han utnevnt til professor i landbruksøkonomi ved NLH (se ramme s.9).

Oddvar Aresvik

Oddvar Aresvik var en av de norske pionerene i internasjonal landbruksutvikling. Han var født 17. oktober 1915 i Valsøyfjord (nå Aure kommune) på Nordmøre. Den første landbruksfaglige utdanninga si fikk han ved Gjermundnes landbruksskole i 1936-37. I 1939 tok han eksamen artium som privatist og begynte deretter å studere ved Norges landbrukshøgskole. Han ble uteksaminert fra Jordbruksavdelingen ved NLH i 1942.



Etter eksamen ble Aresvik høgskolestipendiat i landbruksøkonomi og tok til å studere sosialøkonomi ved Oslo universitetet. I 1943-45 var han konsulent i Statens Kornforretning og i 1945-47 konsulent i Prisdirektoratet, samtidig som han fortsatte studiene ved universitetet. I 1948 ble han på ny høgskolestipendiat ved NLH. Han tok embetseksamen i sosialøkonomi (cand. økon.) i 1949. I 1951 ble han utnevnt til professor i landbruksøkonomi ved NLH.

Aresvik var formann i Jordbrukets avsetningskomité av 1956 og også forfatter av komiteens innstilling. Den ble publisert i 1960 og er et dokument på over 400 sider. Han skrev også flere kompendier til bruk i undervisningen ved NLH.

I 1963 søkte Oddvar Aresvik permisjon fra professoratet ved NLH i to år for å ta et oppdrag som økonomisk rådgiver for regjeringen i Pakistan. Permisjonen ble innvilget, og en lang karriere i internasjonalt arbeid tok til. Da de to åra var gått, ble permisjonen forlenga til to nye år, men så var det også stopp. Etter at en søknad om ytterligere permisjon var avslått, søkte Aresvik avskjed fra professoratet sitt ved NLH og reiste tilbake til Pakistan. Her arbeidde han m.a. sammen med Dr. Norman Borlaug i forbindelse med "den grønne revolusjon".

I tida 1969-75 var Aresvik økonomisk rådgiver for regjeringer i Midtøsten. Deretter arbeidde han et par år som uavhengig u-landsforsker og forfatter. I denne tida gav han ut flere bøker om landbruksutviklinga i land han hadde arbeidd i (Tyrkia, Jordan, Iran). Han skrev også ei kritisk vurdering av den grønne revolusjon og et program for grønn revolusjon i Afrika.

Da NORAD/NLH- kontoret ble oppretta i 1977, ble Aresvik tilsatt som faglig leder (i halv stilling). Samtidig var han rådgiver for Utenriksdepartementet i saker som gjaldt internasjonalt landbruk. Men etter to år forlot han igjen NLH, nå for å overta ei stilling ved International Fund for Agricultural Development (IFAD) i Roma.

Oddvar Aresvik døde i 1996.

Da Aresvik i 1981 slutta i stillinga og gikk over i ei stilling ved International Fund for Agricultural Development (IFAD) i Roma, ble Halvor Kolshus ny leder. Også Kolshus var NLH-kandidat, og i tillegg hadde han en Ph.D.-grad fra USA, der han også hadde hatt ei

stilling som “associate professor”. Han hadde betydelig erfaring fra arbeid i utviklingsland før han ble leder av NORAD/NLH-kontoret.

Norsk senter for internasjonal landbruksutvikling – NORAGRIC

I juni 1983 nevnte NORAD i samråd med Landbruksdepartementet opp et utvalg for å utrede spørsmål knyttet til norsk bistand til landbruk og distriktsutvikling (Vogt-utvalget). Mandatet omfatta bl.a. ei vurdering og anbefalinger av tiltak av administrativ og organisatorisk karakter.

Utvalget foreslo at det skulle etableres en paraplyorganisasjon for institusjoner som er engasjert i virksomhet på dette feltet. Organisasjonen skulle dekke forskning, utdanning, rådgiving, offentlig planlegging og forvaltning. Den skulle plasseres i geografisk tilknytning til NLH, men være frittstående. NORAD's virksomhet ved NLH skulle helt eller delvis gå inn i den nye organisasjonen. Utvalget anbefalte at paraplyorganisasjonen fikk form av en stiftelse, alternativt at den også organisatorisk ble knyttet til NLH, men på en måte som gjorde at den reelt ble frittstående.

Etter at innstillinga hadde vært igjennom en høringsrunde ble den behandlet av kollegiet ved NLH i desember 1985. Kollegiet vedtok å opprette et senter for internasjonal landbruksutvikling ved NLH. Vedtektene for det nye senteret ble fastsatt av Landbruksdepartementet i januar 1986. I vedtektenes § 1 heter det:

Norsk senter for internasjonal landbruksutvikling - heretter kalt NORAGRIC - er en enhet knyttet til Norges landbrukshøgskole. Opprettelsen av NORAGRIC er et ledd i videreutviklingen av det institusjonelle samarbeidet mellom Norges landbrukshøgskole, Departementet for utviklingshjelp og andre institusjoner og organisasjoner når det gjelder bistand til landbruk og landsbygdetutvikling.

Vedtektene bestemmer videre at NLH har det overordna administrative og økonomiske ansvaret for NORAGRIC og at senteret skal ledes av en avdelingsdirektør med støtte av en styringsgruppe. Styringsgruppen skal bestå av representanter fra Departementet for utviklingshjelp (to representanter), Norges landbrukshøgskole, Landbruksdepartementet, Norges veterinærhøgskole, offentlige skoginstitusjoner, ytre landbruksetater, Selskapet for Norges Vel og de tilsatte. Gruppen oppnevnes av NLH etter forslag fra de aktuelle institusjonene og organisasjonene. Vedtektene angir nærmere regler for valg av representanter til styringsgruppen. Avdelingsdirektørens og styringsgruppens oppgaver er nærmere beskrevet. I vedtektenes § 10 er det bestemt at NORAGRICs virksomhet skal finansieres gjennom programbevilgninger og prosjektoppdrag etter regler fastsatt av Norges landbrukshøgskole i samråd med Landbruksdepartementet og Departementet for utviklingshjelp.

Norsk senter for internasjonal landbruksutvikling (NORAGRIC) ble etablert fra 1. januar 1986, og tok over administrasjonen av høgskolens aktiviteter retta mot utviklingsland. Høgskolens direktør, Gunnar Øygard, ble NORAGRICs første direktør. Etter to år gikk han tilbake til stillinga som høgskoledirektør, ei stilling han hadde hatt permisjon fra. Ny direktør for NORAGRIC ble Stein Bie. Han begynte i stillinga 1. november 1988. Bie hadde utdanning i jordbunnsfag ved Oxford University, England, der han tok doktorgraden (D.Phil.) i 1973. Han kom til NORAGRIC fra stilling som forsker ved Norsk Regnesentral,

der han også hadde vært forskningsdirektør en periode. Fra 1983 var han professor II ved Tromsø universitet. Han hadde også betydelig internasjonal erfaring.

UNDERVISNING, UTDANNING

Nytt kurs ved NLH: Landbruk i utviklingsland

Kurset Landbruk i utviklingsland ble første gang holdt våren 1969. Det første kurset (under overskrifta Landbruksproduksjon og produksjonspotensial i tropiske utviklingsland) besto av ca. 40 undervisningstimer fordelt på tre emneområder:

- Naturgrunnlaget for tropisk landbruk.
- Landbruksnæringene i tropiske utviklingsland.
- Økonomi og samfunnsforhold. Utviklingsperspektiver.

Høgskolens egne lærere hadde det meste av undervisningen, men noen innleide forelesere ble også brukt.

Neste år (1970) ble kurset en del av Høgskolens ordinære undervisningstilbud. I undervisningsplanen ble det beskrevet slik:

- Formål og former for hjelp til utviklingsland.
- Problemene i utviklingsland belyses så vel fra ernærings- og befolkningsmessig side som ut fra økonomiske vurderinger, fysisk miljø og sosiologiske forhold.
- Oversikt over naturgrunnlaget for produksjonen i landbruket i tropiske og subtropiske utviklingsland. Innføring i organiseringen og omsetningen for landbruksprodukter.
- Personelletts rolle i utformingen og gjennomføringen av arbeidet i utviklingsland. Sær oppgave.
-

Dette tilbudet ble etter hvert supplert med kurs for ulike fagområder. Allerede i 1973 kom kurset Distriktsutvikling i utviklingsland, et kurs med ca. 20 forelesningstimer og like mange seminartimer. Kurset hadde sterk økonomisk og sosiologisk innretning.

De første åra var det god oppslutning om disse kursa, men i 1975 ble begge kursa avlyst på grunn av at for få studenter hadde meldt seg. Utvalget for internasjonal landbruksutvikling satte derfor ned et utvalg som skulle komme med forslag til nytt kursopplegg. Resultatet ble at de to kursa ble organisert som et grunnkurs (innføringskurs) og et videregående kurs. Det nye innføringskurset hadde elementer fra begge de tidligere kursa, det videregående kurset gikk i produksjonsteknisk retning og hadde emner fra både planteproduksjon, husdyrbruk og skogbruk.

Nordisk kurs i u-landsskogbruk

I 1973 ble også det første fellesnordiske kurset i U-landsskogbruk avholdt. Dette kurset var kommet i stand ved et samarbeid mellom skogbruksinstitutta i Norge, Sverige, Finland og Danmark. Det ble gjennomført som et konsentrert kurs (ca. 60 undervisningstimer over to veker) og gikk på omgang mellom de landa som deltok. Undervisningen foregikk på engelsk. De to første kursa ble holdt i Stockholm (1973) og København (1974), og i 1975 var turen kommet til NLH. Foruten lærere fra de institusjonene som arrangerte kurset var det også et par forelesere fra Storbritannia.

Utvidet kurstilbud i u-landsfag

Vogt-utvalget (1984) kom med følgende konklusjon:

Utvalget tilrår at det satses mer på undervisning (av norske landbruksfolk) fordi dette både er motiverende og gir bedre kompetanse for å utføre oppgaver i u-land. Undervisningen må først og fremst styrkes på de høyere utdanningsinstitusjoner, men også fagskolene i landbruket må få større innslag av u-landskunnskap.

Som oppfølging av denne innstillinga foreslo Bistandsutvalget ved NLH (NORAD-NLH-utvalget) bl.a.:

Kurstilbudet av spesielle kurs om landbruk i u-land bør utvides. Kurstilbudet for norske studenter bør innpasses i dagens studieordning som kurs på 1-4 veker over ett eller to semester. Kursene bør være valgfrie.

Utvalget foreslo at innføringskurset Landbruk i u-land skulle utvides og danne grunnlaget for påbyggingskurs i de ulike disipliner (planteproduksjon, husdyrbruk, skogbruk, næringsmiddel-håndtering, omsetning og samvirke osv.). Videre foreslo utvalget som overbygningkurs en utvidet versjon av det tidligere videreføringskurset. Forslaget ble sendt til høgskolens avdelinger for videre drøfting.

Det første påbyggingskurset som kom i gang etter denne modellen var Husdyrbruk i tropene. Dette kurset ble holdt første gang våren 1987. I undervisningsplanen ble kurset presentert slik:

Omfang og betydning av husdyrproduksjon i u-land. Forhold som skaper vansker for en effektiv husdyrproduksjon. Arter, typer og raser av husdyr. Avlsmål og avlsarbeid. Fôrmidler, fôrproduksjon, fôrkonservering og beitebruk. Praktisk fôring av ulike dyreslag. Husdyrsjukdommer i tropene, forebygging og bekjempelse.

Sia 1994 har kurset også omfatta akvakultur. Kurset blir gitt annahvert år.

Hovedoppgave på grunnlag av feltarbeid i utviklingsland

Sia ca. 1980 har enkelte studenter på det ordinære (femårige) NLH-studiet utført feltarbeidet for hovedoppgaven i et u-land. Antall studenter som har valgt slik hovedoppgave har stadig vært stigende. De fleste har arbeidd i tilknytning til forskings- og utviklingsprosjekter som har vært finansiert av NORAD eller andre norske hjelpeorganisasjoner. Enkelte av studiene har resultert i hovedoppgaver som enten er blitt publisert i sin helhet eller har gitt grunnlag for artikler i vitenskapelige tidsskrifter. NLH/Noragric har gitt økonomisk støtte i form av reisestipend til studentene.

Kurs for fredskorpsdeltakere

Fra tid til tid har det vært gitt korte kurs til fredskorpsdeltakere og andre som har forberedt seg på tjeneste i u-land. Flere NLH-ansatte med erfaring fra slik tjeneste har deltatt som lærere ved slike kurs. Antall deltakere ved hvert kurs har vært lite (fra en og oppover til fire-fem).

Studenter fra utviklingsland på det ordinære NLH-studiet

Kandidatstudiet ved NLH har i prinsippet alltid vært åpent for søkere av alle nasjonaliteter, men ettersom det aller meste av undervisningen foregår på norsk, har språkproblemet i praksis satt høge sperrer. Høgskolen har heller ikke lagt vinn på å gi studenter fra utviklingsland et studietilbud på dette nivået.

Den første studenten fra et utviklingsland på det ordinære NLH-studiet ble immatrikulert i 1967. Det var Razafimandimby fra Madagaskar (ramme). Sia har noen titalls studenter fra u-land gjennomført dette studiet (nøyaktig antall er dessverre ikke kjent). De fleste har fullført studiet på vanlig tid, noen har brukt et ekstra år, og noen få er aldri blitt helt ferdige. Etter studieoppholdet har de fleste reist tilbake til heimlandet, men noen har etablert seg i Norge og fått seg arbeid her.

Skogbruksundervisning i Øst-Afrika

Høsten 1966 ble Norsk Utviklingshjelp bedt om å bistå Makerere University College i Uganda med planlegging av en skogbruksavdeling ved colleget. Dette colleget var en del av University of East Afrika, som hadde avdelinger i Kenya, Tanzania og Uganda. Norsk Utviklingshjelp påtok seg oppdraget og overlot det faglige ansvaret til en komité med medlemmer fra Norges landbrukshøgskole og Det norske Skogforsøksvesen.

Komiteen leverte sin innstilling i juni 1967. Norsk Utviklingshjelp (NORAD) vedtok å yte finansiell og faglig støtte til etablering av Department of Forestry ved Makerere University College etter de retningslinjene som var gitt i innstillingen. Norges landbrukshøgskole ble forespurt om å fungere som rådgivende instans ved gjennomføringa av prosjektet.

Frits Jørgensen, professor i skogøkonomi ved NLH, ble engasjert som instituttstyrer for det nye instituttet. Han begynte arbeidet sitt i juli 1969. Også flere andre NLH-ansatte ble engasjert til oppdrag ved instituttet. De første studentene ble tatt opp høsten 1970. De kom fra fem ulike land i Øst-Afrika (Etiopia, Kenya, Tanzania, Uganda og Zambia) og gjennomførte et treårig studium.

Etter militærkuppet i Uganda i 1971 ble den politiske situasjonen i landet etter hvert så vanskelig at NORAD fant å måtte trekke seg ut. I 1973 ble undervisningen i skogbruk flytta til Nairobi, Kenya. Samme år starta skogbruksundervisningen opp ved Faculty of Agriculture i Morogoro, Tanzania (den gang et fakultet ved University of Dar es Salaam). Dette var en direkte fortsettelse av virksomheten i Uganda. I den første tida ble mange av lærerne rekruttert fra NLH og andre norske skogbruksmiljøer. Mellom skogbruksmiljøet ved NLH og det som senere ble Faculty of Forestry ved Sokoine University of Agriculture er det fremdeles tett kontakt.

M.Sc.-program i samarbeid med Sokoine University of Agriculture

Skogbruk

For å avhjelpe mangelen på kompetent afrikansk personell til skogbruksavdelingen i Morogoro ble det i 1974 satt i gang et "staff development program". Det første leddet i dette programmet var utdanning av studenter fram til master of science-graden (M.Sc.) Denne utdanninga foregikk ved at studentene først fikk et ettårig studieopphold ved NLH og gjennomgikk et nærmere definert kursopplegg. Det neste året oppholdt de seg i Morogoro, der

de gjennomførte et enkelt forsøk eller skaffa seg data på annen måte, slik at de kunne utarbeide en skriftlig avhandling (hovedoppgave). Master-graden ble tildelt av University of Dar es Salaam, som fakultetet i Morogoro ennå var en del av.

Razafimandimby

På det første møtet i Utvalget for internasjonal landbruksutvikling ble en forespørsel fra stortingsrepresentant Lars Korvald om mulighetene for en gassisk student til å studere ved NLH lagt fram til uttalelse. Utvalget svarte at forholda for tida ikke lå godt til rette for u-landsstudenter til å ta ordinært studium ved NLH med tanke på å kvalifisere seg for innsats i heimlandet.

Bakgrunnen for Korvalds forespørsel var denne:

Sia 1962 hadde Det Norske Misjonsselskap I samarbeid med det lokale kirkesamfunnet vært i gang med å bygge opp en jordbruksskole på høglandet i Madagaskar. To norske sivilagronomer, Ola Foss og Sverre Utne, var engasjert for oppbygginga og til å være lærere i startfasen. Men det var en klar målsetting at gassisk personell skulle ta over så snart som mulig. Som ledd i "gassifiseringen" ble en ung mann, Razafimandimby, rekruttert med sikte på at han skulle ta jordbruksfaglig utdanning for å kvalifisere seg for å bli lærer, evt. styrer ved skolen.

Razafimandimby var født 29. november 1937 og var lærer i den høgere skolen i Antsirabe. Han hadde allerede allmennutdanning som fylte krava for opptak ved NLH, men manglet fagskole. For å få utbytte av studiet ved NLH måtte han også lære norsk. Razafimandimby kom til Norge sommeren 1965, og om høsten begynte han på et 1 1/2-årig agronomkurs ved Tomb jordbruksskole. Året etter kom også familien, som nå bestod av kona Ernestine og tre barn. Høsten 1967 ble Razafimandimby opptatt som student ved NLH. Under studietida fikk både han sjøl og barna problemer med sjukdom, og dette førte til at studiet ble forlenga, slik at han fikk endelig eksamen først i 1972. Etter avslutta NLH-studium arbeidde Razafimandimby på en gard i Rakkestad et par år, men reiste så tilbake til Madagaskar. Der ble han straks tilsatt som styrer for jordbruksskolen han var rekruttert til (Tombontsoa). I denne stillinga er han fremdeles, men pensjonsalderen nærmer seg nå.

I den tida Razafimandimby har vært styrer av Tombontsoa, har skolen blitt utbygd og utvikla på mange ulike felter. Bl.a. er det bygd et nytt internat, slik at skolen kan ta imot også jenter som elever. De som har fulgt med i utviklinga, sier at Razafimandimby har gjort en utmerket innsats som leder av skolen.

Da Razafimandimby reiste heim til Madagaskar etter oppholdet i Norge, hadde han fem barn. Alle disse har seinere kommet tilbake og er nå bosatt i Norge, og tre av dem er utdanna ved NLH.



Professor Frits Jørgensen, som tidligere hadde vært leder for oppbygginga av skogbruksinstituttet i Uganda, ble oppnevnt til koordinator for kurset ved NLH. Også flere av lærerne hadde erfaring fra undervisning eller andre oppdrag i Øst-Afrika.

De første studentene på dette programmet kom til NLH høsten 1974. Senere fulgte tre nye årsklasser. I alt var det ca. 25 studenter som fikk mastergraden på denne måten. Flere av dem

fortsatte fram til en doktorgrad, enten ved NLH eller ved en institusjon i et anna land. Personer som fikk utdanninga si under dette programmet har utgjort kjernen av lærerstaben ved skogbruksfakultetet i Morogoro helt fram til våre dager.

Husdyrbruk

Også i andre avdelinger ved fakultetet i Morogoro var det stor mangel på kvalifisert personell. Fra ledelsen av fakultetet ble "staff development" i husdyrbruk gitt høgste prioritet. I februar 1977 fikk NLH en forespørsel fra NORAD om å medvirke til et M.Sc.-program i husdyrbruk for Tanzania etter samme mønster som skogbruksprogrammet, dvs. kurs ved NLH etterfulgt av forskningsprosjekt og avhandling i Morogoro. NORAD ønsket at kurset ved NLH skulle være åpent også for søkere fra andre utviklingsland og ba om plass for inntil ti studenter. Husdyravdelingen ved NLH tok imot utfordringen, og professor Ola Syrstad ble utpekt til kurskoordinator. Det første kurset kom i gang allerede samme høst (1977). Det hadde åtte studenter fra Tanzania og én fra Kenya.

Etter avtalen med NORAD skulle programmet gå over fire år. På disse fire åra hadde kurset i alt 36 studenter. Av disse var 31 fra Tanzania, tre fra Kenya, én fra Zambia og én fra Etiopia. Én av de tanzanianske studentene trakk seg fra videre studier etter kurset ved NLH, alle de andre fullførte fram til M.Sc.-graden.

Da den fireårige avtalen gikk ut (i 1981), ble partene (NORAD og NLH) enige om at kurset ved NLH skulle fortsette og at det skulle være åpent for studenter fra utviklingsland som et internasjonalt diplomkurs. Søkere fra Tanzania skulle likevel ha fortrinnsrett, og også få økonomisk støtte til et andre studieår i heimlandet. Denne fasen var planlagt å vare i bare et par år, men skulle komme til å fortsette i hele åtte år.

I 1985 oppnevnte NORAD en delegasjon som fikk i oppdrag å undersøke mulighetene for å flytte også kursdelen av programmet til Tanzania eller et anna land i Øst-Afrika. Etter en del fram og tilbake bestemte NORAD seg til slutt for å satse på Tanzania, der fakultetet i Morogoro nå var blitt et eget universitet, Sokoine University of Agriculture (SUA). Men først måtte husdyrbruksinstituttet ved SUA rustes opp, bl.a. ved oppføring av en ny bygning for laboratorier og undervisningsrom.

I mellomtida fortsatte kurset ved NLH som før, med 11-13 studenter pr. år. I alt var det 100 studenter som gjennomførte kurset i denne fasen. Av disse var 35 fra Tanzania og 21 fra andre land i Øst-Afrika, resten kom fra ulike land i Vest-og Nord-Afrika, Asia og Latin-Amerika. To av de tanzanianske studentene var ikke registrert for M.Sc.-graden, og én student døde under feltarbeidet. De øvrige 32 studentene fullførte studiet og fikk sin M.Sc.grad fra SUA.

I løpet av de 12 åra kurset ble holdt ved NLH, besøkte kurskoordinatoren SUA to ganger i året for å følge opp arbeidet til studentene. Ved disse oppholdene deltok han også i undervisningen av andre studenter som hadde valgt husdyrbruk som spesialområde.

I januar 1990 be den første gruppen av studenter tatt imot til et fullstendig M.Sc.-program i husdyrbruk ved SUA. Gruppen bestod av sju studenter fra Tanzania, én fra Etiopia og én fra Sudan. NLH bidro med lærere til deler av undervisningen de første åra, men denne støtten ble fasa ut etter hvert som Institutt for husdyrbruk ved SUA fikk kompetente lærere som kunne ta over undervisningen. Flyttinga av kurset ble gjennomført uten store problemer.

Martin L Kyomo

Martin Luther Kyomo var født i Mbeya, Tanzania, i 1936. Han fikk den første universitetsutdanninga si (B.Sc.) ved Makerere University i Uganda. Deretter studerte han ved Colorado State University i USA, der han tok M.Sc.-graden i husdyrbruk. I 1978 ble han tildelt Ph.D.-graden i husdyravl fra University of Dar es Salaam i samarbeid med University of Reading, Storbritannia.

I 1972 ble Kyomo tilsatt som lærer og forsker ved Faculty of Agriculture, Forestry and Veterinary Science i Morogoro, den gang et fakultet ved universitetet i Dar es Salaam. Da dr. Oland besøkte fakultetet i desember 1975, var Kyomo blitt dekanus, og det var han som førte forhandlingene med NLH om M.Sc.-programmet i husdyrbruk. I denne sammenhengen besøkte han også NLH i februar 1977. Dette la grunnlaget for et omfattende og fruktbart samarbeid mellom de to institusjonene, ikke bare innen husdyrbruk, men også innen andre fagområder.

I 1978 ble Kyomo utnevnt til professor i husdyrbruk ved University of Dar es Salaam. Både som dekanus og ellers arbeidet han for at fakultetet i Morogoro skulle bli et sjølstendig universitet. I 1984 ble fakultetet omgjort til Sokoine University of Agriculture, og Kyomo ble prorektor (Deputy Vice Chancellor) ved det nye universitetet.

Fra 1985 til 1994 var professor Kyomo direktør for Southern African Centre for Cooperation in Agricultural Research and Training (SACCAR) i Botswana. Han var en av foredragsholderne på det internasjonale symposiet "Sustainability of Agricultural Production Systems in Sub-Saharan Africa" som ble arrangert ved NLH i 1989.

Etter at han slutta som direktør for SACCAR, ble professor Kyomo engasjert som teknisk rådgiver for Danida ved et husdyravlsprosjekt i Uganda. Sia har også hatt flere andre konsulentoppdrag. I 1995 ble han valgt inn i Third World Academy of Sciences for sine bidrag til landbruksforskningen.

I 1997 ble Martin L. Kyomo kreert til æresdoktor ved Norges landbrukshøgskole.



Jordfag

Tanken om et kurs i jordfag ved NLH med sikte på stipendiater fra utviklingsland ble satt fram av førsteamanuensis, senere professor og rektor Arnor Njøs allerede i 1978. Jordfagsinstitutta hadde gjennom flere år hatt mange enkeltstipendiater fra utviklingsland, og Njøs hadde hatt oppdrag ved jordkartleggingsprosjektet i Zambia. Kurset var i første rekke retta mot land i Øst-Afrika (Tanzania, Zambia, Kenya, Botswana). Det ble planlagt som den første delen av et M.Sc.-program, uten at dette var klarlagt i form av avtale mellom NLH og østafrikanske universitet.

Kurset kom i gang i 1980 og var et samarbeid mellom seks ulike NLH-institutter, med Njøs som kurskoordinator. Det hadde 14 studenter, men bare fire var fra de prioriterte landa i Øst-

Afrika, resten var fordelt på ei rekke ulike land i Afrika og Asia. Halvparten av studentene hadde allerede en M.Sc.-grad.

Høsten 1981 ble det inngått en avtale mellom NLH og landbruksfakultetet i Morogoro om at studenter fra Øst-Afrika kunne få fullføre M.Sc.-studiet ved dette fakultetet og bli tildelt graden fra University of Dar es Salaam. Fra og med 1981/82 fikk derfor kurset i jordfag samme status som skogbrukskurset og husdyrkurset. De fleste studentene fra Tanzania valgte å nytte denne muligheten, men studenter fra andre land i Øst-Afrika viste liten interesse for tilbudet. Førsteamanuensis Bal Ram Singh tok over som kurskoordinator, han ble senere avløst av førsteamanuensis Dag Guttormsen.

Høsten 1990 ble også kursdelen av M.Sc.-programmet i jordfag overført til Tanzania. I løpet av de 10 åra kurset ble holdt ved NLH hadde det hatt i alt 152 deltakere fra ca. 30 ulike land. Av disse var 36 kommet fra Tanzania, 13 fra Zambia, fire fra Kenya og to fra Botswana.

Kurs for laboratorieteknikere

M.Sc.-programma i husdyrbruk og jordfag førte til auka etterspørsel etter kjemiske analyser ved fakultetet i Morogoro. Flere NLH-lærere som besøkte fakultetet i samband med disse programma pekte på behovet for en oppgradering av utstyr og kompetanse på dette feltet. Også fra jordkartleggingsprosjektet i Zambia var det kommet signaler i samme retning. I 1983 ble det derfor med støtte fra NORAD planlagt et kurs for etterutdanning av laboratorieteknikere. Kurset ble holdt ved NLH i 1984 og hadde to deltakere fra Tanzania og to fra Zambia. De fikk opplæring i moderne analyseteknikk og vedlikehold av utstyr.

I samband med overføringa av M.Sc.-kurs i husdyrbruk og jordfag til Morogoro (SUA) ble det anskaffa noe nytt laboratorieutstyr til de to institutta som var involvert. Det ble derfor behov for en ny omgang med opplæring av laboratorieteknikere. Et kurs med dette formålet ble gjennomført ved NLH i august-desember 1989. I tillegg til to teknikere fra Institutt for husdyrfag og to fra Institutt for jordfag var det også en deltaker fra Institutt for næringsmiddelfag og én fra skogbruksfakultetet ved det som nå var blitt Sokoine University of Agriculture. Flere institutt ved NLH deltok i undervisningen. Det ble gitt opplæring i bruk og vedlikehold av laboratorieutstyr, bl.a. reparasjoner av elektrisk anlegg (undervisning ved Ås videregående skole). Kurset omfatta også et opphold ved det svenske firmaet som hadde levert analyseutstyret (Decator).

M.Sc.-program ved NLH: Naturforvaltning og varig landbruk (Management of Natural Resources and Sustainable Agriculture - MNRSA)

På et møte ved NLH den 7. juni 1985, der Stipendiatkontoret i NORAD, Institutt for naturforvaltning og NORAD/NLH-kontoret var representert, ble tanken om et undervisningstilbud i miljøvern for

stipendiater fra utviklingsland drøfta. Det ble skissert et fleksibelt opplegg med et felles innføringskurs (trinn I), etterfulgt av mulighet for spesialisering gjennom hospitering ved utvalgte institusjoner (trinn II). Dette opplegget ble videreutvikla i et internt NORAD-notat dat. 27. august samme år. I notatet ble det også nevnt at tilbudet burde omfatte feltarbeid i tropene (trinn III) og eventuelt gi mulighet for en M.Sc.-grad i heimlandet.

Planlegginga av tilbudet ved NLH skjøt fart, og den 9. september ble et utkast til plan for et kurs i miljøvern lagt fram. Målgruppen var både studenter fra utviklingsland og norske studenter, og tilbudet skulle være åpent for søkere med en variert faglig bakgrunn. Tidsrammen for studiet ble satt til ett semester for hvert av de tre trinna. En "tentativ skisse" av det faglige innholdet i trinn I omfatta både naturfag, samfunnsfag og "samhandlingsfag" (bl.a. landbruksfag). I en "situasjonsrapport" dat. 3. oktober s.å. var dette trinnet utvida til 7-8 måneder.. Det ble presisert at vern av naturens langsiktige produksjonsevne burde være hovedinnholdet i kurset.

I november 1985 var planlegginga kommet så langt at det første kurset i Management of Natural Resources and Sustainable Agriculture (MNRSA) kunne utlyses, med sikte på oppstart i august 1986.

For opptak av studenter gjaldt disse krava:

- A good Bachelor of Science or Arts degree in agriculture, natural or social sciences.
- Practical experience from management, planning or teaching in relevant fields is desirable.

Formålet med studiet ble beskrevet slik:

The course will focus on the ecological basis for natural resource planning and management in the production of food, feed, fuel and fibre, with an emphasis on developing sustainable agricultural production by maintaining or improving the long term carrying capacity of the natural systems.

Studiet fikk ei total tidsramme på 24 måneder og skulle føre fram til en M.Sc.-grad fra NLH.

MNRSA-studiet var ikke retta mot noen bestemt region eller bestemte land, men ved opptak ble det, iallfall i de første åra, likevel gitt fortrinnsrett for søkere fra NORADs hovedsamarbeidsland. Det første studentkullet starta som planlagt i august 1986. Av de 22 søkerne som var tatt opp til kurset var det 16 NORAD-stipendiater og fire norske studenter, dessuten en student fra Iran og en fra USA. Av de 16 NORAD-stipendiatene var 12 fra land i Øst-Afrika (Tanzania, Kenya, Etiopia, Sudan).

Det første året av det toårige studiet omfatta kurs ved NLH. De siste månedene av dette året ble brukt til planlegging og forberedelse av feltarbeidet, som foregikk i første semester av andre studieår. De fleste utalandske studentene utførte feltarbeidet i tilknytning til en institusjon i heimlandet. Etter feltarbeidet vendte studentene tilbake til NLH for å utarbeide sin hovedoppgave. Kurset fortsatte med opptak av en ny klasse på 20-25 studenter hvert år.

Lic. agric.-graden

Denne graden ble innført ved NLH i 1958. Den første lic.agric.-studenten fra et U-land var Nuno Alvares Pereira fra Angola (lic. agric. 1966). Han studerte ved Institutt for landbruksøkonomi og driftslære. Fram til 1980, da denne graden ble fjerna og erstatta med dr.scient.-graden, var det ca. 15 studenter fra U-land som ble tildelt lic.agric.-graden. De fleste, men ikke alle, hadde stipend fra NORAD. For mange tok studiet noe lenger tid enn normalt, og flere instituttstyrere klaga over at denne formen for undervisning var ressurskrevende.

Dr. scient.-graden

De studentene som var i gang med lic. agric.-studiet da dette programmet opphørte, ble overført til dr. scient.-studiet. Sia har det hvert år kommet til noen nye dr. scient.-studenter fra u-land. Mange av disse hadde allerede tatt sin M.Sc.-grad etter studier helt eller delvis ved NLH. I de første åra hadde de fleste stipend fra NORAD, fra 1994 har Statens lånekasse kommet til som en viktig finansieringskilde (kvotestudenter).

Studieopphold ved NLH for studenter registrert for doktorgrad i heimlandet

Helt sia 1970-åra har enkelte studenter fra utviklingsland hatt studieopphold ved NLH som ledd i doktorgradsstudium ved en institusjon i heimlandet. Opphold på noen få måneder har vært det vanlige, men i enkelte tilfeller har varigheten vært bortimot ett år. Studentene har som regel deltatt i arbeidet med forskningsprosjekter ved det instituttet der de har vært plassert, ofte har de også fulgt deler av kurs som har vært holdt.

FORSKNING OG UTVIKLING

I statuttene for det første utvalget for internasjonal landbruksutvikling ved NLH var forskning ikke nevnt som aktuelt arbeidsområde. Først i 1974, da Oland-utvalgets innstilling ble vedtatt, ble forskning programfesta som en del av den u-landsretta virksomheten. Sia har omfanget av denne delen auka sterkt, og Noragric er nå til enhver tid involvert i et stort antall forskningsprosjekter i ulike utviklingsland. I det følgende er det gitt en kort omtale av noen av de mere omfattende og/eller langvarige prosjektene.

Skogforskning i Øst-Afrika

Dette forskningsprosjektet (EAC/NORAD Lowland Afforestation Project) var et samarbeid mellom de tre landa i Øst-Afrika-sambandet (Kenya, Tanzania, Uganda), NORAD og Institutt for skogskjøtsel ved NLH. Prosjektet starta offisielt i 1973, men forberedende aktiviteter hadde da allerede pågått et par år. Forstkandidat Gunnar Lysholm ble engasjert som prosjektleder. Prosjektet hadde sin base ved skogbruksavdelingen av East Africa Agriculture and Forestry Research Organisation, (EAAFRO), lokalisert i Muguga, Kenya.

Planen for prosjektet omfatta forskning på fire områder:

- Trærnes bruk av vatn
- Provenienser og arter
- Oppal av planter
- Befruktning
-

I den første fasen av prosjektet ble det lagt stor vekt oppal av planter til utplanting, og et stort antall planteskoleforsøk ble gjennomført. Feltforsøk med ulike arter og provenienser omfatta over 100 hektar fordelt på mer enn 60 forsøk.

Resultata fra prosjektet er publisert i en serie på 15 rapporter utarbeidd av medarbeidere ved Institutt for skogskjøtsel under ledelse av professor Ola Børset. Det foreligger også en "Summary report" (ved Karl H. Solberg).

Jordkartlegging i Zambia

Formelt sett var dette prosjektet ikke et NLH-prosjekt, men storparten av den faglige kompetansen som gikk inn i prosjektet kom fra NLH. Prosjektet ble påbegynt i 1972 og fortsatte til etter 1980 Førsteamanuensis (senere professor og rektor) Arnor Njøs var den første prosjektlederen og i mange år medlem av styringsgruppen for prosjektet. Også flere andre personer med NLH-bakgrunn deltok aktivt i gjennomføringa. Og en stor del av de jordprøvene som skulle danne grunnlaget for jordklassifiseringa, ble analysert i laboratorier ved NLH.

Grovfôrprosjektet

I 1974 la Institutt for husdyrnæring og fôringslære ved NLH fram et forslag med sikte på å få i gang et forskningsprosjekt om metoder for å forbedre næringsverdien av fôrmidler med låg fôrverdi, bl.a. halm, som det er mye av i mange utviklingsland. Prosjektet kom i gang året etterpå og var i første omgang et samarbeid mellom NLH og University of Nairobi, Kenya.

Seinere kom også University of Dar es Salaam med i prosjektet, som ble ledet av førsteamanuensis, senere professor Frik Sundstøl.

Prosjektet strakte seg over seks år (1975-80) og ble gjennomført i tre faser:

1. Laboratorieforsøk for å studere virkningen av ulikt plantemateriale, kjemikalium, vassinnhold, temperatur m.m.
2. denne fasen ble plantemateriale som var behandla etter ulike teknologi, jamført i fordøyelsesforsøk med sauer.
3. Produksjonsforsøk med okser, kviger, sauer og geiter.

Prosjektet ble avslutta med et arbeidsseminar i Arusha, Tanzania, der forskere fra Øst-Afrika og andre afrikanske land deltok sammen med forskere fra NLH. På dette seminaret ble det lagt fram ei vurdering av økonomien i å forbedre dårlig grovfôr ved behandling av kjemikalier. En rapport fra seminaret er publisert under tittelen "Utilization of low quality roughages in Africa" (AUN Development Report 1). Flere M.Sc.-studenter fra Kenya og Tanzania har brukt data fra prosjektet til hovedoppgavene sine.

I mai 1979 ble det signert en avtale mellom Norge og Portugal om samarbeid på husdyrsektoren og en separat avtale mellom NORAD og NLH om grovfôrdelen av denne avtalen. Dette ble fulgt opp med en avtale mellom NLH og to portugisiske institusjoner, Etacao Zootechnica Nacional (EZN) og Instituto Politecnico Vila Real (IPVR) om forsøk med kjemikaliebehandling av halm for å auke næringsverdien. Formelt var dette et separat prosjekt, men faglig hadde det nær sammenheng med grovfôrprosjektet som var retta mot Øst-Afrika. Ved IPVR ble prosjektet gjennomført med stor dyktighet og ga m.a. grunnlag for en doktoravhandling og flere artikler i internasjonale tidsskrifter.

Fjørfeprosjekt i Egypt

I 1977 og 1978 var Dr. F. K. Abdou fra Egypt stipendiat ved Institutt for fjørfe og pelsdyr, NLH. Dr. Abdou var spesialist i fjørfeavl, og studieoppholdet resulterte i et forskningsprosjekt ved Monoufia University i Egypt, med sikte på foredling av den lokale hønserasen (Fayoumi) gjennom seleksjon og ved innkryssing av andre, mer produktive raser. Førsteamanuensis (senere professor og rektor) Nils Kolstad var leder for prosjektet, som bl.a. resulterte i at det ble bygd opp en avlsstasjon der det blir avla fram kyllinger til distribusjon i provinsen. Prosjektet har hatt stor betydning for undervisningen ved universitetet.

Tomatdyrking i Egypt

Dette prosjektet (EGNO) starta i 1980 og varte i fem år. Formålet var å fremme dyrking av tomater og hindre tap etter høsting. Professor Arnulf Persson var initiativtaker og prosjektleder. Utgangspunktet for prosjektet var de store variasjonene i tomatavlinger og de store tapa etter høsting. Prosjektet ble utført i Kairo og omfatta bl.a. et forsøk med seks tomatsorter og utsåing til ulike tider. Opplæring av personale var også en viktig del av prosjektet.

Silikater i Øst-Afrika

I tropiske områder finner en ofte næringsfattig, sur jord i opplendt terreng og svart leire i dalbotnene. Denne leira er rik på silikater. Ideen bak dette prosjektet var å bruke jord fra

dalbotnene til innblanding i den sure og næringsfattige jorda i nærheten. Det var NLH-professorene Eilif Dahl og Arnor Njøs som hadde ideen og initiativet til prosjektet, og de fikk støtte fra NORAD til ei reise for å lodde interessen i Zambia og Tanzania. I Zambia var det stor interesse for ideen, og det ble samla inn jordprøver som ble analysert og brukt til karforsøk ved NLH.

På denne tida (1978) var et større forskningsprogram, "Farming systems in high rainfall areas", under forberedelse i Zambia. Det ble søkt om NORAD-støtte til dette prosjektet, som fikk navnet "Soil Productivity Research Programme (SPRP). Prosjektet "Silikater i Øst-Afrika" kom derfor til å virke som et forprosjekt for SPRP-prosjektet.

Jord - og plantekultur i regnrrike områder i Zambia (ZAM 014) - Soil Productivity Research Programme (SPRP)

Dette prosjektet kom i gang i 1981 og var et samarbeid mellom zambiske myndigheter, NORAD og NLH. Målsettinga var å utvikle systemer for varig jordbruk til erstatning av den tradisjonelle praksis med "shifting cultivation" (svedjejordbruk). Amanuensis Henning Svads ble tilsatt som koordinator for prosjektet, som var planlagt gjennomført i flere faser og med en total varighet av ca. 15 år. NORAD/NLH-kontoret hadde ansvaret for planlegging, gjennomføring og administrasjon av prosjektet, bl. a. rekruttering av personell. Til støtte for prosjektledelsen ble det satt ned en komite ved NLH (Zambiakomiteen). Det ble også oppretta en "advisory committee", der det var et flertall av zambiere. Fra 1992 ble prosjektet integrert i forskningsavdelingen ved det zambiske landbruksdepartement, og NLH's engasjement falt bort.

Prosjektet ble gjennomført med base ved Misamfu forsøksstasjon i Kasama i Nordprovinsen og hadde hele området med mer enn 1000 mm årsnebør som forskningsfelt. Flere forskere og studenter ved NLH deltok i prosjektet, som krevde kompetanse på et vidt spekter av både naturfaglige og samfunnsfaglige disipliner. De samfunnsfaglige oppgavene ble senere (1983) overtatt av zambiske myndigheter.

I innleiingsfasen (1981-82) ble det lagt vekt på å skaffe fram opplysninger om jordbruksproblema i regionen. Deretter ble mye av ressursene brukt til forskning, både på forsøksstasjonene og ute i distrikta. På grunnlag av forskningsresultata ble det så utvikla nye jordbrukssystemer som var tilpassa de naturgitte og sosiale tilhøva i området. Resultater fra prosjektet ble publisert i vitenskapelige tidsskrifter og i en serie rapporter i NORAGRICs Skriftserie A (nr. 1-10).

Parallelt med forskningsprogrammet foregikk det også opplæring og videreutdanning av zambiske forskere og assistenter gjennom kortere studieopphold ved NLH eller læresteder. Dette gjorde det etter hvert mulig å trappe ned og til slutt avvikle den norske personellbistanden til prosjektet.

Prosjektet har vært evaluert flere ganger. I noen av rapportene er det kritisert at virksomheten i prosjektet i for liten grad er retta mot den viktigste målgruppen, dvs. småbøndene. Det ble også hevda at innføring av teknologi fra "den grønne revolusjon" hadde hatt for stor plass.

Mjølkeproduksjon i Tanzania

Et fireårig forskningsprosjekt med tittelen “Improved feeding of dairy cattle and goats in hot tropical areas” (TAN 510) ble satt i gang i 1982 av Institutt for husdyrnæring og fôringslære ved NLH og Institutt for husdyrbruk ved Sokoine University of Agriculture (SUA), Tanzania, i fellesskap. Prosjektet ble gjennomført ved SUA fra 1982 til 1985. Professor Asmund Ekern var prosjektleder fra norsk side.

Et viktig formål for prosjektet var å gi forskere og studenter ved SUA bedre muligheter for forskning i tilknytning til mjølkeproduksjon. Som ledd i dette ble det oppretta en “forsøksgard” for mjølkedyr. Bygninger ble reist, maskiner og redskap innkjøpt og arealer for fôr dyrking etablert. Kyr og noen geiter ble anskaffa lokalt, mens de fleste geitene ble innkjøpt som kje i Norge. Forskingen i denne perioden omfatta bl.a. avlingsmengde og næringsverdi av enkelte tropiske grasarter høsta på ulike utviklingstrin. Et sammendrag av forskningsresultata fra prosjektet er publisert i Skriftserie B, nr. 8 fra NORAGRIC.

Da prosjektperioden gikk ut, ble prosjektet forlenga for en ny femårsperiode. Samtidig ble tittelen endra til “Improved dairy production from cattle and goats in Tanzania”, slik at den også kunne gi plass for avlsmessige problemstillinger. I denne perioden ble det bl.a. utført forsøk med kryssing av lokale (tanzanianske) og norske geiter. Forsøka med tropiske grasarter og andre fôrvekster fortsatte, og det ble utført forsøk med ulike fôr rasjoner til dyr i vekst. Ei rekke Ph.D.-, M.Sc.- og B.Sc.-studenter brukte dyr og andre ressurser på forsøks garden i sine studier. Et sammendrag av forskning utført i denne perioden er publisert i nr. 11 av samme skriftserie.

Samarbeid mellom NLH og SUA om skogforskning

I 1987 ble det tidligere samarbeidet mellom NLH og SUA på skogbrukssektoren tatt opp igjen, og det ble inngått en fireårig avtale som bl.a. omfatta utveksling av forskere og studenter for studieopphold. Avtalen åpna også for samarbeid om forskningsprosjekter. Arbeidet ble leda av en “advisory committee” ved hver av de to institusjonene.

SSE-programmet

DUH/NORAD bevilga i 1986 penger til et forprosjekt med sikte på forskningssamarbeid i Etiopia i tilknytning til SSE (Sahel-Sudan-Etiopia)-programmet. NORAGRIC hadde hatt en “fact-finding mission” i Etiopia allerede samme høst, og foreslo tverrfaglig forskning omkring samspillet mellom produksjonssystemer, samfunn og naturmiljø. Etter at en ny NORAGRIC-delegasjon hadde besøkt Etiopia i februar 1987 ble det arbeidd ut en skisse til et forskningsprosjekt i Wolaita i det sørlige Etiopia. Denne skissen ble seinere samordna med prosjektforslag fra andre norske institusjoner til en integrert ressursstudie i Sidamo, Sør-Etiopia. NORAGRIC fikk i oppdrag å utvikle en felles projektskisse og søke forhandlinger med etiopiske myndigheter om en rammeavtale.

SSE-programmet ga grunnlaget for et omfattende forskningssamarbeid mellom NORAGRIC og Awassa College of Agriculture (den gangen et fakultet av universitetet i Addis Abeba). Avtalen om dette samarbeidet ble inngått i 1989 og omfatta forskning på tre ulike områder (jordbruks systemer, ressursøkonomi, mjølketeknologi). Trygve Berg var prosjektleder fra NLH’s side. Den opprinnelige avtalen gjaldt for tre år, men den er senere blitt forlenga flere ganger.

Genetisk forbedring av tilapia

Forskningsprosjektet "Genetic improvement of farmed tilapia" (GIFT) ble utført av Institutt for Akvakulturforskning (Akvaforsk) ved NLH på oppdrag fra ICLARM og UNDP, og med forskningssjef Trygve Gjedrem som prosjektleder. Prosjektet starta i 1987 og ble gjennomført på Filippinene.

Etter en innledende fase der ulike systemer for oppdrett av tilapia ble studert, ble det samla inn tilapia fra åtte ulike linjer, som ble jamført under ulike asiatiske oppdrettssystemer. Linjene ble også kryssa, slik at en fikk alle mulige ($8 \times 8 = 64$) kombinasjoner. Utvalgte individer fra de beste gruppene ble brukt til å bygge opp en populasjon med stor genetisk variasjon som basis for et seleksjonsprogram. I løpet av seks generasjoner ble veksthastigheten fordobla.

I en annen del av prosjektet ble fisk fra tredje generasjon av seleksjonsprogrammet jamført med lokale linjer av Nil-tilapia. Denne jamføringa ble foretatt over et vidt spekter av landbrukssystemer i fem ulike land (Kina, Bangladesh, Vietnam, Filippinene, Thailand). Produksjonskostnadene pr. kg fisk var i gjennomsnitt 20-30 % lågere med tilapia fra seleksjonsprogrammet enn med Nil-tilapia. Prosjektet ble formelt avslutta i 1997. Resultata fra prosjektet har gitt grunnlag for et betydelig antall artikler i internasjonale tidsskrifter. Genetisk materiale som er avla fram i prosjektet, er brukt i ei rekke land i Øst-Asia.

Forskning som del av gradsstudier

I alle doktor- og mastergradsprogrammer ved NLH inngår et forskningsarbeid som en viktig del av studiet. Det samme gjelder også de programma der studentene får graden sin fra et anna universitet, men der en del av studiet er gjort ved NLH. De aller fleste studentene fra u-land har utført feltarbeidet til forskninga si i heimlandet, til del ved prosjekter med norsk finansiering. Forskning i tilknytning til gradsstudier utgjør en stor del av den samla u-landsforskninga ved NLH.

Seminarer, symposier etc.

U-hjelpsseminar 3.-4. april 1965

Allerede på det første møtet i Utvalget for internasjonal landbruksutvikling etter at det var oppnevnt i november 1964, ble det vedtatt å arrangere et u-hjelpsseminar ved NLH.

Det var enighet om å drøfte:

- Behovet for u-hjelp og u-hjelpens organisering (generelt i internasjonalt perspektiv).
- U-hjelpens organisering i Norge.
- Korte rapporter om de ulike fagområder fra folk som har erfaring fra u-hjelp.
- NLH's innsats i u-hjelpsektoren. (Gruppearbeid)

Seminarer varte i to dager (lørdag og søndag) og hadde foredragsholdere både fra NLH og utafra. De 110 aktive deltakerne ble fordelt på fem diskusjonsgrupper. Emnene for gruppene var:

1. Økonomiske og samfunnsmessige problemer i u-land.
2. Husdyrproduksjon i Afrika.
3. Landbruksteknikk og plantedyrking i u-land.
4. Praktisk og teoretisk opplæring i u-land.
5. Skogbruk i Afrika.
- 6.

Seminarer fikk godt oppslag i pressen.

Foredragsmøter 1965-67

Utvalget fikk også i stand en serie foredragsmøter med aktuelle emner. I tida fra mai 1965 til april 1967 ble det arrangert hele 16 slike møter. I møte den 29. januar 1966 gav Vice Chancellor Y. K. Lule, University of East Africa, ei orientering om østafrikanske universitetsforhold. Blant emnene ellers var "Ferske inntrykk fra norsk U-hjelp i Uganda, Tanzania, Nigeria og Etiopia" (av forsvarsråd J. Modalsli), "Framtidsperspektiver for Norsk Utviklingshjelp" (av kontorsjef E. Jensen) og "Afrikansk folkeliv og europeiske tilpassingsproblemer" (av stortingsmann J. Aano).

På ett av møtene ble det vist en film fra Kirkens Nødhjelp sitt jordbruksprosjekt i Abakaliki, Nigeria.

Seminar om verdens matvaresituasjon 11.-12. februar 1975

Dette seminarer var ei oppfølging av Verdens Matvarekonferanse, som ble holdt i Roma 5.-16. november 1974. Temaet for seminarer var: "Verdens Matvarekonferanse - konsekvenser for norsk politikk internasjonalt og nasjonalt." Seminarer hadde 72 påmeldte deltakere, deriblant flere stortingsrepresentanter, og ble fulgt av et titalls journalister fra presse og kringkasting. Noen av våre fremste politikere og fagfolk deltok med foredrag med eller kommentarer. Seminarer fikk stort oppslag i avisene.

U-landsseminar 10.-12. oktober 1979

Dette seminaret ble arrangert i samarbeid med NORAD. Det ble holdt på NLH's avdeling på Sem i Asker og hadde ca. 60 deltakere. Representanter fra NORAD bidro med foredrag sammen med mange av Høgskolens egne lærere. Etter seminaret ble alle foredraga samla og gitt ut i bokform under tittelen "Mat for alle - ved økt produksjon og rettferdig fordeling" (red. O. Aresvik).

Symposium om bærekraftig landbruksproduksjon 4.-7. september 1989

Et internasjonalt symposium med tittel "On the sustainability of agricultural production systems in sub-Saharan Africa" ble arrangert av NORAGRIC med bevilgning fra Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd (NAVF). Norske og utalandske forskere var invitert til å holde foredrag om ulike emner i tilknytning til begrepet "bærekraftig utvikling". Seminaret hadde 70-80 deltakere, deriblant mange fra utviklingsland. Etter symposiet ble det trykt en rapport med alle foredraga og ei liste over deltakerne. Rapporten ble utgitt i serien NORAGRIC Occasional Papers Series C (nr. 4).

KONKLUSJON

Hvilke resultater er det så kommet ut av NLHs utviklingsengasjement? Den afrikanske bonden er dessverre fortsatt like fattig. Resultatene kommer først og fremst frem når det gjelder NLHs bidrag til å bygge kapasitet og kritisk masse på landbruksuniversiteter i Sør gjennom forsknings- og utdannings samarbeid.

Et stort antall studenter fra hele verden er blitt utdannet ved NLH og forelesere fra NLH har bidratt i undervisningen ved undervisningsinstitusjoner i Sør. I tillegg har NLH-ansatte fungert som faglige rådgivere til en rekke landbruksprosjekter bla. i NGO sammenheng og arbeidet i internasjonale organisasjoner med landbruksutviklingsspørsmål.

NLH kan vise til medvirkning i en rekke vellykkede prosjekter, men uten at det har ført til særlig bedring totalt sett når det gjelder rural fattigdom. Men NLH har i dag en helt annen ekspertise på utviklingsspørsmål enn hva som var tilfelle for 40 år siden.

NLH har satset på å bygge opp Noragric som et sterkt fagsenter for internasjonale miljø- og utviklingsstudier som kan sette landbruk og naturressursforvaltning inn i et utviklingsperspektiv. Landbruksutvikling er ikke noe mål i seg selv, men et virkemiddel for å redusere sulten og fattigdommen i verden og bidra til bærekraftig utvikling.

KILDER

Hundre år for landbruk og samfunn: Norges landbrukshøgskole 1897-1997. Ås: Norges landbrukshøgskole, 1997. Artikler av Øistein Berge, Gunnar Øygard og Olav Lindstad

100 års høyere utdanning i skogfag: festskrift. Ås: Norsk institutt for skogforskning, NISK og Norges landbrukshøgskole, Institutt for skogfag, 1997. (Aktuelt fra Skogforsk ; nr 7-97). S. 25-26.

Syrstad, Ola. **Norask husdyrforskning i Aust-Afrika.** Husdyrforsøksmøtet 1996, 14.-15. februar. - Ås : Norges landbrukshøgskole, 1996. S. 567-570.

Norges landbrukshøgskoles utvalg for internasjonalt utviklingsarbeid. Arkivmateriale 1964-1977.

Departementet for utviklingshjelp - DUH - NORAD: Norsk landbruk i u-hjelpsarbeidet : en utredning om spørsmål tilknyttet norsk bistand til landbruk og distriktsutvikling med hovedvekt på bilateral faglig bistand. Oslo, 1984.

Minken, Jannicke Hestås. 2002. **De kom for å bli kunnskapsbærere.** Norad-stipendiatkurs ved Norges Landbrukshøgskole 1970-1999. Hovedoppgave ved Historisk Institutt, Universitetet i Oslo. 189 s.

NLHs årsmeldinger fra ca. 1960.

Arkivmateriale ved NLH.